

Տարեկան գինն է . . . 130 դր.
Վեցամսեայ " . . . 70 "
Տրամսեայ " . . . 40 "
Ի՞նչ է ծանուցումը տողին 3 դուռուշ է :
Ստորագրութիւնները կանխիկ են :
Ստորագրութիւնները ամեն ամսոյն 1 ին
եւ 16 ին կը սկսին :

Դուրս երթալիս լրագրիւններուն ճամբու
ճախըը ամեն մէկ թիւին համար 25
փարա է :
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ
եւ ինչէ գրութիւն, խմբագրին պիտի
ուղղուի . եւ ասոնց ճամբուն ծախ
քը խրիդոյն վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԱՅՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 12 ՄԱՐՏ

Լեւոնայի հասարակաց կարծեաց անստուգութիւնները եւ պատերազմի չափազանց վախերը փարատելու հոգը վերջապէս Վաղղիոյ կառավարութիւնը իր վրայ առաւ . հետեւեալ ուշադրութեան արժանի յօդուածը հրատարակել տալով պաշտօնական Սփիւշէ-լրագրին մէջ լատմարտ 6 թուականով :

« Իտալիայի վիճակը թէպէտ եւ հինցած է արդէն, այս վերջին ժամանակներս այնպիսի ծանր կերպարանք մը առաւաւ մենուն աչքին առջեւ, որ բնականաբար կայսեր մաքրին պիտի զարնէր . վասն զի Վաղղիոյ պէս մեծ տէրութեան մը զբաղւոյն ներքին չէ մէկըլ քաշկէլ Լեւոնայի բարեկարգութեանը վերաբերեալ խնդիրներէ : Խոհանոթեան ոգով մը վաւեալ՝ որն որ յանցաւոր կըլլար թէ չուներնար, անկեղծութեամբ հոգ կը տանի այն փափուկ եւ գոհարկին խնդիրները օրինաւոր եւ արդար կերպով լուծուիլուն :

« Այսպէս ծածկելու կամ ժխտելու բան մը չունի ոչ իր հոգածութիւններուն եւ ոչ ալ իր դաշնակցութիւններուն մէջ : Իր քաղաքականութեան զըլխաւոր շարժառիթը Վաղղիոյ շահն է եւ ասով կարգաւորանայ իր աշխարհութիւննը :

« Տեսնելով այն կասկածները, որոնք անհիմն կը թուին մեզ, բայց Սարտենիայի մէջ մտքերն անհանգստութեան մէջ ձգեցին, կայսրը խոստացաւ Սարտենիայի թագաւորին որ զինքը կը պաշտպանէ թէ որ Լատարիոյ կողմէն շարժակում մը ըլլայ իր վրայ : Սակեց աւելի բան մը չէ խոստացած կայսրը, եւ ամեն մարդ զիտէ որ իր խօսքին վրայ կը կենայ :

« Մի թէ ասոնք դատարարութիւններ են : Բիւլ շատ մեղմ հաստատութիւններուն նախատես ըլլալ եւ անոնց հետեւանքը կշռելը երբէն ի վեր խոհանոթութիւն ըլլալէ դադրած են :

« Լատարիոյ նշանակեցին կայսեր խորհուրդներուն, պարտաւորութիւններուն ու արամադրութիւններուն խիստանկատար : Ասոնց վրայ լրագրիւններուն աւելցուցած չափազանցութիւնները՝ երեւաւ կայսրութիւն, ստուգութիւն ու զառանցանք են :

« Վաղղիա, կըսեն, զինուորական մեծ պատրաստութիւններ կընէ : Լաւիա բոլորովին ձրի կարծիք մընէ : Լըրիւտաւրի առաջ կայսեր որոշած խաղաղութեան ժամանակի զօրաց թիւը չէ աւելցած : Թնդանութեամբ չորս հազար ձի կը գընէ իր կանոնաւոր սահմանին հասնելու

համար : Հետեւակցօրաց գունդերը երկու հազար հոգի են . իսկ ձիաւորներուն նը ինն հազար հոգի :

« Արաւի նաեւ թէ մեր զինարաններուն մէջ կարգէ դուրս փութաճանուութիւն մը կայ : Լատարիոյ ըսողները կը մոռնան որ մեր թնդանութիւններուն բոլոր նիւթերը պիտի փութին եւ մեր բոլոր նաւատորմիցը կերպարանափոխ պիտի ըլլայ : Լատարիոյ ձեռնարկութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր որոշված է՝ մեր նաւատորմը կանոնաւոր վիճակի մը մէջ գնելու համար, եւ օրէնսդրական ժողովին տարեկան քուէարկութեամբ հաստատված . եւ որչափ զովքի փութաճանութեամբ որ աշխատվի, տեղաւոր շատ տարիներ պէտք պիտի ըլլայ այս աշխատութիւնները գլուխ հանելու :

« Արաւի, մեր նաւական պատրաստութիւններուն համար ալ անհանգստութիւններուն համար ալ անհանգստութիւններուն ըսվածը՝ չորս ֆրգութիւնի համար է որ Վաղղիայէն Լեւոնի եւ Լեւոնիէն Վաղղիա զօրք փոխադրելու պիտի դործածվին, եւ չորս ալ խառն փոխադրական նաւերուն որոնք զանազան անհանկալ դէպքերուն մէջ գործածվելու սահմանված են, գլխաւորապէս Վիլիամ Ա. կըքրաբանելու եւ Լեւոնիոյ ըրայի ծամբով մեր Վաղղիոյ զօրքերուն պաշար կրելու համար :

« Լատարիոյ են բոլոր կողմ բաները : Լատարիոյ պէտք է որ անկեղծ միտքերը կատարելապէս քաջալերվին կայսեր զիտաւորութիւններուն վրայ, եւ զատապարտեն այն զրոյցները որ ամենն անկեղծ խորհուրդները կասկածելն ընել եւ խիստ պարզ վիճակները ամպերու տակ ծածկել ռզող շահանքի մարդիկները կը տարածեն :

« Մի թէ ժամանակը չէ հարցուանելու թէ երբ պիտի վերջանան այս տարտամ եւ անտեղի զրոյցները որ լրագրիւնները կը տարածեն Լեւոնայի մէկ ծայրէն մէկը, ամեն տեղ հասարակաց դիւրահաւանութեանը ցուցնելով կայսրը իբրեւ պատերազմ ընել ուզող, եւ բոլոր անհանգստութեանց եւ զինուորական պատրաստութեանց պատասխանատուութիւնը անոր վրայ ձգել տալով : Ո՞վ կընայ արդեօք իրաւունք ունենալ այսպէս յանդգնութեամբ միտքերը մոլորեցնելու եւ հասարակաց շահերը ասանկ ձրիապէս վախցնելու :

« Ո՞ր են խօսքերը, ո՞ր են գետաւանական գրութիւնները, ո՞ր են այն գործերը որոյցմէ հասկցվի թէ պատերազմ զրդուելու կամ կայ կըլլեր զոհ ընելու կամ փառք վատարկելու համար : Ո՞վ տեսաւ զօրքերը, ո՞վ համարեց թնդանութիւնը . ո՞վ հաշուեց Վաղղիոյ մէջ եւ

ղած պատրաստութիւնները որ այնչափ ծախքով ու արտօրանք աւելցրեր են խաղաղութեան ժամանակի համար որոշված կանոնաւոր վիճակին վրայ : Ո՞ր են արտաքին կարգի զօրաժողովները, ժամանակէ առաջ զինուորութեան կոչվողները : Ա՞րք ետ կանչվցան արձակեալ զինուորները : Արաւի, ո՞վ կընայ ցուցնել այս ընդհանուր ամբաստանութեանց ամենախիղճ տարբերքը՝ որոնք չարակամութիւնը կը հտարէ, դիւրահաւանութիւնը տեղէ տեղ կը փոխադրէ եւ անստուգութիւնն ալ կընդունի :

« Անշուշտ, ինչպէս որ կըսէինք, կայսրը կը հսկէ այն դժուարութեանց զանազան պատճառներուն վրայ որ կընան երեւան ելլել : Լատարիոյ ամեն իմաստուն քաղաքականութեան յատուկ պաշտօնէ՝ հասարակաց անդորրութիւնը աւելցրել խնդիրներուն ու դէպքերուն առաջին առնելու աշխատիլ, առանց որոյ ոչ խաղաղութիւն կայ եւ ոչ տուր եւ ատ : Ճշմարիտ դրժերու համար՝ ապահովութիւն ու ապագայ պէտքէ եւ ոչ յապաղում :

« Լատարիոյ նախատեսութիւն մը ոչ յուզել է եւ ոչ զրդուել . ծագած խնդիրները քննելը՝ զանոնք հնարել չէ . եւ անոնց վրայ չնայելով եւ ուշադրութիւն չընելով ալ ոչ կը լուծվին եւ ոչ կը վերանան :

« Մնաց որ, այն խնդիրներուն ըրնութիւնը դեպքանական ճամբու մէջ մը տած է, եւ ամենեւին իրաւունք մը չկայ հաւատարմութիւն ասոր փախճանք հասարակաց խաղաղութեանն աւելի ամուր կերպով հաստատվելուն նպատաւոր չէ պիտի ըլլայ :

Սփիւշէ-լրագիրը նոյն մարտ 6 թվւոյն մէջ նաեւ հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ, որ վերի յօդուածէն պակաս ուշադրութեան արժանի չէ :

« Օտար երկիրներուն մէջ հասարակաց կարծիքը լաւ ծանօթ չէ Վաղղիոյ լրագրաց այժմեան վիճակին : Արեւելի որ ընդհանրապէս կարծեմ է թէ լրագրիւնները հրատարակվելէն առաջ կը քննվին կառավարութեան կողմանէ, հետեւաբար անոնց դրածներուն այնպիսի կարեւորութիւն մը կը տրվի որ հիմ չունի : Արեւմտեան պէտք է որ հասարակութիւնը ամեն ժամանակ զգուշանայ լրագրաց խօսքերուն վրայ հիմնեալ մակաբերութիւններէ :

« Լատարիոյ անդամ որ ծանր խնդիր մը կը ծագի կամ կարեւոր իրողութիւն մը կը կատարվի, կառավարութիւնը պաշտօնական լրագրին բերնով կը խօսի ալգին : Լատարիոյ իրեն պարտաւորութիւն համարած է միշտ, եւ հիմա ալ աւելի ճշ-

դութեամբ պիտի կատարէ այժման պատգաններուն մէջ՝ որովհետեւ հասարակաց կարծիքն ամեն ժամանակէ աւելի հիմա խաղաղութեան մոլորած է :

Լատարիոյ պաշտօնական յայտարարութիւնները կայծակի հարուածներ եւ զան պատերազմ քարոզող լրագրիւններուն, եւ ամենն ալ առաջ մնացին քանի մը օր : Լատարիոյ խաղաղութիւններուն վրայ՝ պատերազմի կասկածները մեծապէս տկարացան եւ Պարսկերուն մէջ արժեւորմանը մէկէն ի մէկ բարձրանալ սկսան :

Փարիզէն աւստրիական Օ.Ֆ.Տ. թիւ լրագրին գրված նամակ մը կըսէ թէ Սփիւշէ-լրագիրը մէջ հրատարակված վերոյիշեալ յայտարարութիւններուն պիտաւորապէս առիթ տուող Վաղղիոյ օրէնսդրական ժողովին մէջ անցած անցքերն եւ զեր են : Վալ տարուան ծախուց ու եւ կամովի հաշնները որոշելու որոշումն ու նեցող յանձնարարական ժողովը՝ որ օրէնսդրական ժողովին անդամներէն կացմով՝ առաջարկել է որ կառավարութիւննը բաւական բացատրութիւններ տայ իրենց խաղաղութեան կամ պատերազմի խնդրոյն վրայ, որպէս զի ըստ այնմ կարենան որոշել տէրութեան զալ տարուան եւ ամեն ու ծախքը : Լատարիոյ առաջարկութեան վրայ՝ պետական ժողովին նախադաս Պ. Պատուշ՝ կայսեր հետ տանը վերվ՝ զոհացուցիչ պատասխաններ բերէ յանձնարարական ժողովին :

Պէլճիքայի լրագրիւնները եւ անոնց հետ Լեւոնիոյ ու Վերմանիայի լրագրիւնները՝ թէպէտ եւ Սփիւշէ-լրագիրը յայտարարութիւնները խաղաղութեան չաւրվելուն եւ վիճի նիւթ կողմ խնդիրները խաղաղական ճամբով լուծվելու հաւանականութեան գրաւականներ կը համարին, այսու ամենայնիւ կը բողոքեն Սփիւշէ-լրագիրն այն խօսքին դէմ որ կըսէ թէ « Կայսեր բուն խորհուրդներուն, պարտաւորութիւններուն ու արամադրութիւններուն վրայ լրագրիւններուն աւելցուցած չափազանցութիւնները՝ երեւաւ կայսրութիւն, ստուգութիւն ու զառանցանք են » : Չենք կարծիք կըսեն, որ հասարակաց կարծիքն այսչափ խռովող առիթները միայն լրագրիւններուն մէջ զրուշվին : Լեւոնիոյ եւ Վերմանիայի խորհրդարաններուն մէջ կողմ ծանրաշնու խօսքերը, եւ Վաղղիոյ զինուորական պատրաստութիւններուն նայելով Լեւոնիոյ ալ ըրած զինուորական պատրաստութիւնները, կըսեն, բաւական զօրաւոր ապացոյցներ են թէ միայն լրագրիւններուն խօսքով չէ որ Լեւոնիոյ հասարակաց կարծիքն անհանգստութեան մէջ ինկած է :

30

